

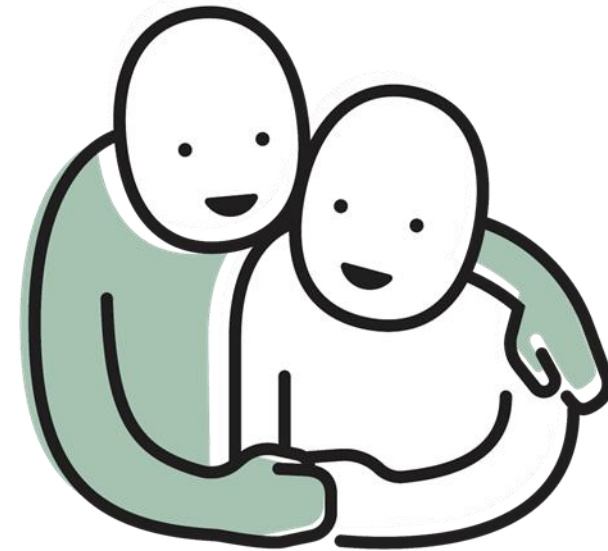

Innlandets Demenskonferanse 11.02.2026

Morten Jansson

TryggEst – Et voksenvern

- En introduksjon
 - Risikoutsatthet og fenomenforståelse
 - Verktøy
 - Lovverk
-
- Motivasjon
 - Vårt felles mål – Vårt felles ansvar

Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3 a

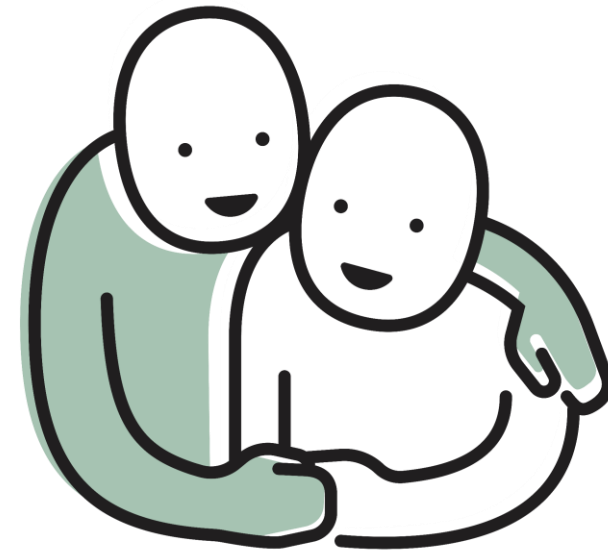
- **Kommunens ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep**
- Kommunen skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot at pasienter og brukere kan være utsatt for, eller kan stå i fare for å bli utsatt for, vold eller seksuelle overgrep. Kommunen skal legge til rette for at helse- og omsorgstjenesten blir i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep

Film TryggEst

Hva er TryggEst?

- Vern for risikoutsatte voksne
- SOVA
- Historie/utvikling i Norge
- Bufdir - Tilskuddsmidler
- Organisering
- Kompetanseheving og samarbeid
- Bevisstgjøring og fokus

Frihet til kommunal variasjon

Men med en felles kjerne:

- 1. Tydelig forankring

- 2. En koordinator

- 3. Et tverretatlig team

- 4. Ett dedikert telefonnummer

Risikoutsatthet

- Å være risikoutsatt vil si å leve i en livssituasjon som gir økt risiko for å oppleve ulike former for vold
- Noen er i liten eller ingen grad i stand til å beskytte seg selv og ivareta seg selv hvis de utsettes for vold
- Noen er risikoutsatt i perioder av livet, andre hele livet

Risikofaktorer

Individuelle forhold

- Nedsatt kognitiv fungering
- Nedsatt funksjonsevne
- Utviklingshemming
- Manglende språk og/eller kommunikasjonsvansker
- Mangel på kunnskap om og tillit til hjelpeapparatet
- Rusavhengighet

Relasjoner og ytre forhold

- Hjelpetrengende, både barn og voksne
- I en relasjon til en som ruser seg
- I relasjon til en som pga nedsatt kognitiv fungering el demens har en aggressiv atferd
- Lite nettverk/isolasjon
- Økonomisk avhengighet
- Utnyttelse og menneskehandel
- Samfunnets holdninger

Økonomisk vold/Økonomiske overgrep

Asker: Erfaringer etter 50 saker

Flere tjenester
inne

Proessorientert

Ulik kompetanse
og
ansvarsområde

Kompetanse på
voldsfeltet

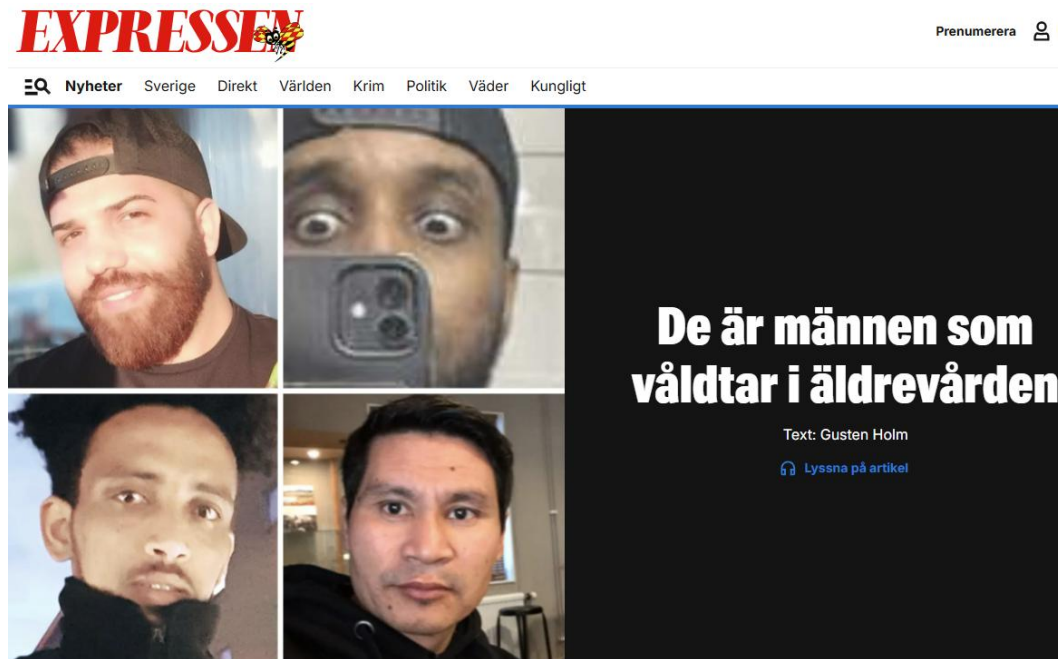
God forankring

Bufdir og RVTS

Hva kan vi møte av holdninger til vold hos eldre?

- Skyld og skam – sak fra TryggEst kommune
- At det er et familieanliggende
- Tabu - 70 prosent av norske pensjonister mente at naboer ikke bør melde om overgrep mot eldre fra et familiemedlem (Hjelmedal og Juklestad 2006).
- Tenker ikke på seg selv som et offer, kanskje heller på voldsutøver som et offer
- At vold bare er fysisk vold/mishandling eller trusler om dette
- Søker hjelp i liten grad
- England

Expressen Sverige desember 2025

- De er fire av åtte menn som bare i år er dømt for voldtekter og andre grove seksuelle overgrep mot kvinner i eldreomsorgen
- Uppsala sak 1 og 2
- Varsling
- 400 saker
- Norge?

Hos dere?

- Stilles det spørsmål om vold?
- Hvilke systemer har dere for varsling(vold/mistanke om vold/uro)?
- Hva gjøres med svarene?
- Vil tjenestemottaker/innbygger fortelle om vold på første møte?
- Hvordan legge til rette for at vedkommende kjenner seg trygg til å benevne vold?
- Den viktige samtalen

Man blir best på det man trener på.

Casegeneratoren bruker kunstig intelligens for å lage fiktive, men realistiske scenarioer. Verktøyet hjelper til å reflektere og utforske handlingsrommet i møte med voldssaker. Målet er å gjøre det enklere å samarbeide og finne rett tiltak til rett tid.

Casegenerator

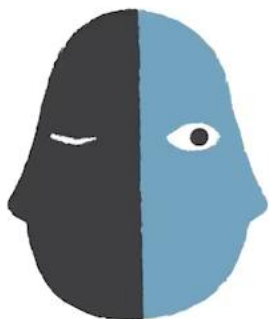
Om Casegeneratoren

Ressurser

Et praktisk verktøy for håndtering av vold.

Casegeneratoren bruker kunstig intelligens for å lage fiktive, men realistiske scenarioer. Verktøyet hjelper deg og ditt team til å reflektere og utforske handlingsrommet i møte med voldssaker. Målet er å gjøre det enklere å samarbeide og finne rett tiltak til rett tid.

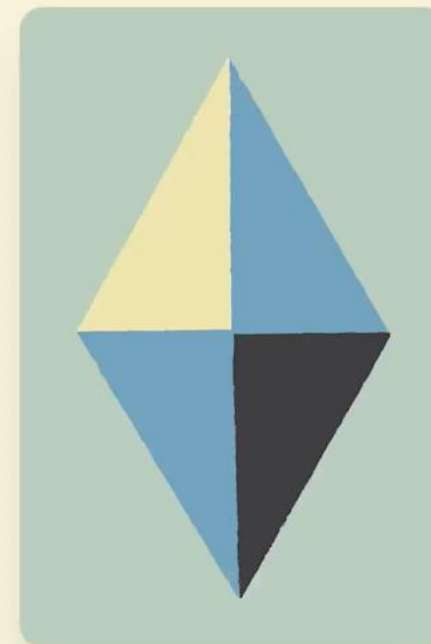
En person med...
demens

utsettes for...
digital vold

og...
er ikke klar over
mulige hjelpetilbud

Generer en **treningscase**

AVVERGINGSPLIKTEN

NO

EN

SE

Avvergingsplikt?

Fagperson

Ulike plikter

Hvordan avverge?

Privatperson

Innsikt

Trygt samfunn – et ansvar for alle

Samfunnet vårt er avhengig av at vi bryr oss og tar vare på hverandre.

Derfor har alle i Norge avvergingsplikt. Vi har alle plikt til å avverge alvorlige lovbrudd som drap, voldtekt, vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep mot barn. Om det ikke er trygt for deg å gripe inn har du likevel plikt til å varsle politiet.

Husk at avvergingsplikten alltid går foran taushetsplikten!

Hør podkast om avvergingsplikten [her](#)

Når har jeg avvergingsplikt?

Hvordan avverge?

Jobber du med mennesker?

AVVERGINGSPLIKTEN

Avvergingsplikt?

Fagperson

Ulike plikter

Hvordan avverge?

Privatperson

Innsikt

Når har jeg avvergingsplikt?

Ved enkelte former for vold og overgrep har vi en lovpålagt plikt til å søke å avverge. Plikten er beskrevet i straffelovens § 196 og utføses idet du får kunnskap om at handlingen vil skje, eller tror at det er mest sannsynlig at handlingen vil skje. På denne siden finner du oversikt over hvilke vold- og seksuallovbrudd du kan ha plikt til å søke å avverge. Du får også hjelp til å vurdere hvorvidt du kan ha avvergingsplikt etter straffeloven.

Avvergingsplikten gjelder for alle, både for deg som jobber med mennesker og har taushetsplikt og for deg som privatperson.

Du kan avverge ved å varsle polit, barnevern eller på annen måte søke å forhindre at handlingen skjer. Når du skal avverge vold eller overgrep, er det viktig å samarbeide med den det gjelder – om det er et barn, en ungdom eller en voksen. Dialog og samarbeid må tilpasses alder og modenhet, og vil avhenge av hvor akutt situasjonen er. Det kan likevel være nyttig å ha som utgangspunkt at barn og voksne har det samme behovet for informasjon, trygghet og kontroll over egen situasjon.

[Her kan du lese mer om ulike handlingsalternativer hvis du må avverge.](#)

Lurer du på om du har avvergingsplikt? Her er fem spørsmål som kan være til hjelp.

- 1. Er det en alvorlig, straffbar handling?**
Avvergingsplikten gjelder blant annet i situasjoner der det er fare for voldtekt, drap, mishandling i nære relasjoner, eller seksuelle overgrep mot barn. Dette er handlinger som er dekket av straffelovens paragraf 196.
- 2. Vet eller mistenker du at handlingen kommer til å skje?**
Noen ganger vet du sikkert, andre ganger har du en vond mistanke. Det holder at du mener det er sannsynlig at handlingen vil skje. Da har du avvergingsplikt. Det har du også om du tror det er fare for at handlingen skal gjenta seg.
- 3. Er det mulig å avverge handlingen?**
Dersom du kan, forsøk å forhindre at handlingen skjer. Om handlingen allerede har skjedd har du plikt til å forhindre skader og andre konsekvenser av den.
- 4. Kan jeg avverge uten å utsette meg selv eller andre uskyldige for fare?**
Du har ikke avvergingsplikt dersom det innebærer å sette liv og helse i fare.
- 5. Kan jeg avverge uten selv å bli tiltalt eller siktet?**
Ingen har plikt til å utsette seg selv eller noen uskyldige for tiltale eller siktelse. Du må da forsøke å avverge på andre måter enn å varsle politiet. **MERK** at dette ikke gjelder dersom offeret er mindreårig og den som unnlater å avverge har omsorgsansvar for barnet. Da må du avverge selv om du kan utsette deg selv eller andre for tiltale eller siktelse.

Hvis svaret på disse spørsmålene er «Ja», har du plikt til å varsle politiet eller på annen måte søke å avverge at handlingen skjer. Husk at avvergingsplikten alltid går foran taushetsplikten, dersom du har det.

I akutte situasjoner og ved fare for liv, ring politiet på 112.
Du kan kontakte ditt lokale polit på 02800.
Er barn involvert, kontakt også barnevernet.

Vold- og seksuallovbrudd du har plikt til å søke å avverge:

- [tvangsekteskap, str. § 253](#)
- [grov frihetsberøvelse, str. § 255](#)
- [forbund om grov frihetsberøvelse, str. § 256](#)
- [grov menneskehandel, str. § 258](#)
- [grov kroppsskade, str. § 274](#)
- [ekteskap med noen under 16 år, str. § 262 annet ledd](#)
- [drap, str. § 275](#)
- [forbund om drap eller å volde betydelig skade på kropp og helse, str. § 279](#)
- [mishandling i nære relasjoner, str. § 282](#)
- [grov mishandling i nære relasjoner, str. § 283](#)
- [kjønnslemlestelse, str. § 284](#)
- [hensettelse i hjelpeles tilstand, str. § 288](#)
- [voldtekt, str. § 291](#)
- [misbruk av overmaktsforhold og lignende, str. § 295](#)
- [voldtekt av barn under 14 år, str. § 299](#)
- [grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år, str. § 303](#)
- [incest, når den fornærmede er under 16 år, str. § 312](#)
- [seksuell omgang mellom andre nærstående når den fornærmede er under 16 år, str. § 314](#)

For andre lovbrudd du har plikt til å avverge, se str. § 196

to: Shutterstock

Vern for risikoutsatte voksne – TryggEst

Vidareutdanning på masternivå

TryggEst-modellen gir kommunene konkrete verktøy for å forebygge og håndtere vold, overgrep og omsorgssvikt mot risikoutsatte voksne. Denne videreutdanningen gir deg kompetanse til å omsette TryggEst-modellen til praksis.

Nettstudium

Hopp til

[Opptakskrav og søknad](#)**Studiepoeng**
7,5**Oppstart**
Høst 2026**Varighet**
0,5 år**Omfang**
Deltid

Tusen takk for oppmerksomheten

Morten.jansson@rvtsost.no // Tlf: 924 86 542